युवाहरूमाझ नेपाली चलचित्र

(सम्भावना र चुनौतीहरू)

स्नातकोत्तर तह द्वितीय वर्षको सातौंपत्रको प्रयोजनका लागि प्रस्तुत

शोधपत्र

शोधकर्ता

कमल अर्याल
त्रि.वि. दर्ता नं.१९२१७–९५
सिम्बोल नं ४०६६ (०६०/६१)
त्रिभुवन विश्वविद्यालय रत्नराज्य लक्ष्मी क्याम्पस,
पत्रकारिता तथा आमसञ्चार केन्द्रीय विभाग
प्रदर्शनीमार्ग, काठमाडौं

कृतज्ञता ज्ञापन

आमसञ्चार एवं पत्रकारिता विषयमा अध्ययन गर्दा स्नातकोत्तर तह देस्रो वर्षका विद्यार्थीहरुबाट अनिवार्यपत्रका रूपमा शोधपत्र तयार गराउने विश्वविद्यालयको नीतिअनुसार स्नातकोत्तर तह पूरा गर्नका निमित्त यो शोधपत्र चाहिने व्यवस्था छ । त्यसै अनुसार मैले पनि आमसञ्चार तथा पत्रकारिता विषयमा उच्च शिक्षा हासिल गर्ने आफ्नो आकांक्षालाई पूरा गर्न यो शोधपत्र 'युवाहरुमाझ नेपाली चलचित्र' शीर्षकमा तयार पारेको हुँ ।

प्रस्तुत शोधपत्र मैले आदरणीय गुरु श्री प्रबलराज पोखरेलको निर्देशनमा तयार पारको हुँ । आफ्नो अमुल्य समय दिई निर्देशन दिनुहुने आदरणीय गुरुज्यूप्रति हार्दिक कृतज्ञता ज्ञापन गर्दछु । शुद्धाशुद्धिमा सहयोग गर्ने आदरणीय दाजु मोहन र अन्य सहयोग गरी अध्ययनमा सहयोग गर्ने भाउजू तारा अर्यालमा पनि आभार व्यक्त गर्दछु । त्यसैगरी यस शोधपत्रका लागि आवश्यक सामग्री जुटाइदिने मित्र विनय देवकोटा, पत्रकार यज्ञशराज पण्डित, विदुर पाण्डे तथा चलचित्र लेखक विकाश आचार्यप्रति पनि आभारी छु । चलचित्रका विषयमा जानकारी दिई सहयोग गर्ने सम्पूर्ण महानुभावहरूलाई पनि धन्यवाद नदिई रहन सक्तिन । त्यसैगरी आजसम्म ज्ञान र प्रेरणा दिई मलाई शोधकार्य लेख्नेसम्म बनाउने र सधैं प्रेरणा दिइरहने पत्रकारिता तथा आम सञ्चार विभागका निमित्त प्रमुख तथा आदरणीय गुरुहरूप्रति म कृतज्ञ छु ।

कमल अर्याल

पत्रकारिता तथा आम सञ्चार

केन्द्रीय विभाग

रत्न राज्य लक्ष्मी क्यामपस

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, काठमाडौं ।

सिफरिसपत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय मानविकी तथा सामाजिकशास्त्र सङ्काय अन्तर्गत पत्रकारिता तथा आमसञ्चार केन्द्रीय विभाग, रत्न राज्य लक्ष्मी क्याम्पस स्नातकोत्तर तहका छात्र कमल अर्यालले मेरा निर्देशनमा "*युवाहरूमाझ नेपाली चलचित्र सम्भावना र चुनौतीहरू*" शीर्षकमा यो शोधपत्र लेख्नुभएको हो । यो त्रिभुवन विश्वविद्यालयको आवश्यक ढाँचा बमोजिम प्रस्तुत गरिएको छ । त्यसैले प्रस्तुत शोधपत्र परिक्षणका लागि सिफारिस गरिएको छ ।

....

प्रबलराज पोखरेल

शोधपत्र निर्देशक

स्वीकृतिपत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय मानविकी तथा सामाजिकशास्त्र सङ्काय अन्तर्गत पत्रकारिता तथा आमसञ्चार केन्द्रीय विभाग, रत्न राज्य लक्ष्मी क्याम्पस स्नातकोत्तर तहका छात्र कमल अर्यालले पत्रकारिता तथा आमसञ्चार विषयको सातौं पत्रका प्रयोजनका निम्ति "*युवाहरूमाझ नेपाली चलचित्र सम्भावना र चुनौतीहरू*" शिर्षकमा लेख्नुभएको शोधपत्रलाई यो मूल्याङ्कन समिति स्वीकृति प्रदान गर्दछ ।

....
प्रवलराज पोखरेल
शोध निर्देशक

....
बद्री पौडेल
विभागीय प्रमुख

....
गोकुल प्रंसाद पोखरेल
बाह्य निर्देशक

विषयसूचि

शीर्षक	पेज नं.
परिच्छेद एक	
१. शोध परिचय (Introduction of Thesis)	१
१.१. शोध शीर्षक (Topic of Thesis)	३
१.२. शोधपत्रको प्रयोजन (Purpose of Thesis)	३
१.३. समस्या कथन (Introduction of Problem)	३
१.४. शोधकार्यको उद्देश्य (Objective of Thesis)	४
१.५. अध्ययनको परिकल्पना (Hypothesis Of Study)	५
१.६. शोधकार्यको औचित्य (Justification of Thesis)	५
१.७. शोधकार्यको सीमाङ्कन (Limitation of Thesis)	६
१.८.अध्ययन विधि (Methodology of the Study)	७
१.९. अध्ययनको समयावधि र वजेट (Budget & Time Limit of Thesis)	७
१.१०. शोधपत्रको रूपरेखा (Format of Thesis)	८
परिच्छेद दुई	
२. पूर्व साहित्य समीक्षा(Review of Literature)	९
२.१. पृष्ठभूमि (Background)	९
२.२. चलचित्रको इतिहास (History of Film)	१०
२.२.१. विश्व चलचित्रको इतिहास (World Film Histry)	१०
२.२.२. भारतीय चलचित्र (Indian Cinema)	१५
२.२.३.भारतीय चलचित्रको इतिहास (History)	१६
२.२.४. भारतीय चलचित्रको आलोचनात्मक पक्ष (Criticism of Indian Cinema)	१९

२.२.५. नेपाली चलचित्रको इतिहास (Nepali Cine History) २०
२.२.६. नेपाली चलचित्रको कमजोर पक्ष २५
२.२.७. राष्ट्रिय संचार नीतिमा नेपाली चलचित्र (Nepali Films in National Communication Policy) २७
२.२.८ नेपालमा चलचित्र सम्बन्धी कानून (Law of Cinema in Nepal) ३०
२.२.९. नेपाली चलचित्र सम्बन्धी पत्रकारिता यात्रा (Journalism towards Nepali Cinema) ३३
२.२.१०. नेपाली चलचित्र सम्बन्धी केही पुराना तथ्यहरू (Some old facts about Nepali Cinema) ३४
२.२.११.नेपालमा पहिलो पटक (First time in Nepal) ३६
२.३. चलचित्रका सिद्धान्त र प्रकारहरू (Theories and Genres of Film) ३७
२.३.१. सेटिङ्ग (Setting) ३८
२.३.२. अपराध (Crime) ३८
२.३.३. ऐतिहासिक (Historic) ३८
२.३.४. विज्ञान कथा (Science Fiction) ३९
२.३.५. खेल (Sports) ४०
२.३.६. युद्ध (War) ४०
२.४. मुड (Mood) ४१
२.४.१. एक्सन (Action) ४१
२.४.२. साहासिक चलचित्र (Adventure Film) ४२
२.४.३. हाँस्यप्रधान चलचित्र (Comedy Film) ४३
२.४.४. नाटक (Drama) ४३
२.४.५. काल्पनिक चलचित्र (Fantacy) ४३
२.४.६. रहस्य (Mystery) ४४
२.४.७. स्वच्छन्द (Romantic) ४४

२.४.८. थ्रीलर (Thriller) ४४
२.५. बनावट (Format) ४५
२.५.१. एनिमेसन (Animation) ४५
२.५.२. जीवनी (Biographical) ४५
२.५.३. डकुमेन्ट्री (Documentry) ४५
२.५.४. गीतिनाटक (Musical drama) ४५
२.५.५. छोटा चलचित्र (Short fims) ४६

परिच्छेद तीन

३. अध्ययन विधि (Methodology of the study) ४७
३.१. अध्ययन प्रक्रिया (Study Method) ४७
३.२. प्रश्नावली (Questionnere) ४८
३.३. नमुना छनोट विधि (Sampling Technique) ४९
३.४. तथ्याङ्कको प्रकृति (Nature of Data) ४९
३.५. तथ्याङ्कको प्रस्तुति (Presentation of Data) ४९
३.६. तथ्याङ्कको विश्लेषण (Analysis of Data) ५०

परिच्छेद चार

४. तथ्याङ्क विष्लेषण
४.१. केही चलचित्रको विषयवस्तु विश्लेषण
(Content Analysis of Some Films) ५१
४.१.१.चलचित्र सुख–दुःख ५२
४.१.२.तँ त साह्रै बिग्रिस नि बद्री ५३
४.१.३. नौ डाँडा पारी ५३
४.१.४. आगो ५४

४.१.५.माइली ५५

४.१.६.गाजल ५६

४.१.७. खानदान ५६

४.२. नयाँपन र सकारात्मक शुरुवातका केही नेपाली चलचित्रहरू ५७

४.२.१. चलचित्र बलिदान ५७

४.२.२. चलचित्र क्याराभान ५८

४.३.३. चलचित्र नुमाफुङ् ५९

४.४. सञ्चार माध्यममा नेपाली चलचित्र
(Nepali Cinema on Mass Media) ६०

४.५. सर्भेबाट प्राप्त तथ्याङ्कको विश्लेषण
(Analysis of Data from Survey) ६४

४.५. सर्भेबाट प्राप्त अन्य तथ्यहरू ९३

परिच्छेद पाँच

५.१. निष्कर्ष र सुझाव (Conclusion and Recommendation) ९८

परिच्छेद छ

सन्दर्भ सामग्री र परिशिष्ठ

परिशिष्ठ १

प्रश्नावली i

परिशिष्ठ २

नेपाली चलचित्र उत्पादन कम्पनीको नाम र विवरण vi

परिशिष्ठ ३

अन्तर्वार्ता १ x

अन्तर्वार्ता २ xiii

अन्तर्वार्ता ३ xv

सन्दर्भ सामग्री xvii

तथ्याङ्क टेवल **पेज नं.**

टेवल १: नेपाली राष्ट्रिय दैनिकहरूमा चलचित्रको स्थान र नेपाली चलचित्र ६३

टेवल २: दर्शकहरूको चलचित्र हेर्ने बानी ६५

टेवल ३: सहभागीहरूको चलचित्र हेर्ने मात्रा ६६

टेवल ४: सहभागीको चलचित्र छनोट ६८

टेवल ६: सहभागीहरूको चलचित्र हेर्ने माध्यमको छनोट ६९

टेवल ७: दर्शकहरूले चलचित्र हेर्दा दिने प्राथमिकता ७०

टेवल ८: सहभागीहरूको चलचित्रको विधा छनोट तालिका ७१

टेवल ९: नेपाली चलचित्रको छनोट ७२

टेवल १०: नेपाली चलचित्रमा युवाहरूलाई समेटेर बनाइएका कथाबारे सहभागीहरू ७४

टेवल ११: नेपाली चलचित्रको गुणस्तरबारे सहभागीको मत ७५

टेवल १२: नेपाली चलचित्र गुणस्तरीय नहुनुमा रहेको कमजोरी ७६

टेवल १३: नेपाली चलचित्रको मौलिकताबारे सहभागीहरू ७८

टेवल १४: नेपाली चलचित्र कस्ता छन् भन्नेबारे सहभागीहरू ७९

टेवल १५: नेपाली चलचित्रको भविष्यबारे सहभागीहरूको दृष्टि ८०

टेवल १६: नेपाली चलचित्रले भारतीय चलचित्रसँग प्रतिस्पर्धा गर्न सक्ने नसक्नेबारे सहभागीहरू ८१

टेवल १७: चलचित्रप्रति सहभागीहरूको धारणा ८३

टेवल १८: चलचित्रले संस्कृतिको संरक्षण गर्न सक्ने वा नसक्नबारे सहभागीहरूको धारणा ८४

टेवल १९: नेपाली चलचित्रलाई सरकारी सहयोगको आवश्यकतावारे सहभागीहरू ८५

टेवल २०: नेपाली चलचित्रले कत्तिको नेपाली समाजको प्रतिनिधित्व गर्छन् भन्नेबारे सहभागीहरूको मत ८७

टेवल २१: नेपाली चलचित्र र नेपाली समाजको वास्तविकताबारे सहभागीहरू धारणा ८८

टेवल २२: साहित्यकारहरूका अमर कृतिबारे चलचित्र निर्माण गर्दा हुन सक्ने परिणामबारे सहभागीहरू ८९
टेवल २३: चलचित्रमा राख्ने द्वन्दको दृष्यको आवश्यकताबारे सहभागीहरू ९०
टेवल २४: सहभागीहरूको चलचित्रकर्मीलाई आदर्श व्यक्तिको रूपमा हेर्नेबारेको मत ९१
टेवल २५ : चलचित्रको प्रभावबारे सहभागीहरू ९२
टेवल २६: नेपाली नायक नायिकाहरू पलायन हुनुको कारण ९४
टेवल २७: पैसा अनुसार हलहरूमा सुविधा ९६
टेवल २८: हिन्दी चलचित्रमाथिको प्रतिबन्ध उचित वा अनुचित ९०